

Kitap ve Makale Eleştirisi Yazısı Planı

Doç. Dr. Selahattin Turan
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

© Ağustos 2006

KİTABIN/MAKALENİN KİMLİĞİ

Tanıtımı, eleştirisi ve değerlendirmesi yapılacak kitap/makale ile ilgili olarak önce ilk sayfada kimlik bilgileri verilmelidir. Bu amaçla, yapılacak tanıtımda şunlar yer almalıdır:

- Kitap/makale adı (temel başlık ve alt başlıklar)
- Yazarının/editörünün/çevirenin adı ve soyadı
- Yayımlanma yeri ve yayıncı adı
- Yayımlanma tarihi
- Varsa kaçınıcı baskı olduğu
- Sayfa sayısı (giriş, esas metin, indeks ve kaynakları)
- Varsa fiyatı
- Varsa ISBN

ELEŞTİRİYİ YAZANIN KİMLİK BİLGİLERİ

- Öğrencinin Adı ve soyadı
- Kurumunun adı
- Bölüm adı ve öğrenci numarası
- Öğretim Türü (1 veya 2)
- İlgili dersin adı
- Öğretim elemanının adı ve soyadı

KİTAP/MAKALE ELEŞTİRİSİNİN KAPSAMI

Tanıtımı ve eleştirisi yapılacak kitap/makale, önceden dikkatli ve eleştirel bir biçimde okunmalı, önemli kısımlar not edilmelidir. İnceleyen kişi, okunanlar hakkındaki kendi algı ve yorumlarını da not etmelidir. İçerik, tam olarak özümsemelidir. Bu okumada üzerinde durulabilecek temel noktalar aşağıda verilmiştir. Eleştirmen, kendisini kitap/makale ile ilgili aşağıdaki soruların hepsine cevap bulmak zorunluluğunda hissetmemelidir. Kitap/makale eleştirisinin değişmez bir yolu yoktur. Yazılacak eleştirinin, kitap/makale hakkında yazılmış bir rapor ve özet olmayıp eleştirenin bireysel algı, görüş ve tercihlerini de yansıtan bir girişim olduğu gözden uzak tutulmamalıdır.

Amaç: Kitabın/makalenin amacı, genelde önsözde/giriş kısmında yer alır. Amaç, sorulacak bazı sorularla ortaya çıkarılabilir:

- Yazar bu kitabı/makaleyi niçin yazmıştır?
- Kitabın/makalenin hedef okuyucu kitlesi kimdir?
- Yazar amacına ne ölçüde ulaşmıştır?

Kitap ve Makale Eleştiri Yazısı Planı

Doç. Dr. Selahattin Turan
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

© Ağustos 2006

İçerik: İçerik sunumu, kitabın/makalenin özeti değil, içeriğin tanıtımıdır. Bu kısımda üzerinde durulması gereken bazı sorular şunlar olabilir:

- Kitap/makale hangi alana aittir ve bu alan içindeki yeri nedir?
- Kitap/makale hangi bakış (paradigma) açısından yazılmıştır?
- Yazarın etkilendiği sosyal, politik, ekonomik vb. değişkenler nelerdir?
- Kitabın/makalenin içeriği, olgusal veya teorik midir?
- Yazarın konuya yaklaşımı, betimsel veya analitik midir?
- Kitabın/makalenin bölümleri nelerdir?
- Yazarın savunduğu temel fikir ya da fikirler nedir?
- Yazar, görüşlerini ne ölçüde birbiriyle uyumlu olarak ortaya koymuştur?
- Kitabın/makalenin güçlü ve zayıf yanları ve sınırlılıkları nelerdir?
- Yazarın yaklaşımı, hedef kitlenin (popüler, akademik, uygulamacı vb.) beklentilerini karşılayacak nitelikte midir?
- Yazarın kullandığı kaynakların niteliği ve içerikle ilişkisi nedir?

Dil ve Üslup: Kitabın/makalenin dil yapısı ve anlatım yönünden değerlendirilmesinde şu sorular üzerinde durulmalıdır:

- Kitabın/makalenin dili (akademik, popüler) nasıldır?
- Yazar, anahtar sözcükleri, temel kavramları ve terimleri ne ölçüde açıklamıştır?
- Yazarın üslubu, hedef kitleye uygun mudur?
- Yazar, metin içinde bazı tablo, çizelge, grafik vb. kullanmış mıdır?
- Bunlar ne ölçüde anlaşılabilir?
- Yazar, dili ne ölçüde etkili kullanmıştır?

Değerlendirme: Burada kitabı/makaleyi inceleyen kişi, kitap/makale hakkındaki izlenimlerini ve yargılarını ortaya koymalıdır. Mümkünse yazarın biyografisi, diğer çalışmaları incelenmeli, konuyla ilgili yazdığı diğer kitaplara/makalelere bakılmalıdır. Bu amaçla şu sorular üzerinde durulabilir:

- Kitabın/makalenin ilgili alana en önemli katkısı nedir?
- Kitabın/makalenin, yazarın diğer yazdıkları arasındaki yeri nedir?
- Kitabın/makalenin, yazarının ya da başka yazarların aynı konudaki kitapları/ makaleleri arasındaki yeri nedir?
- Geleceğe dönük olarak bu konuda ne tür çalışmalar yapılabilir?

Kısaca belirtmek gerekirse, **amaç**, söylenmek isteneni; **içerik**, kitapta söyleneni; **dil ve üslup**, nasıl söylendiğini; **değerlendirme** de söylenenler üzerinde eleştirmenin görüşlerini ifade etmektedir.

Kitap ve Makale Eleştirisi Yazısı Planı

Doç. Dr. Selahattin Turan
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

© Ağustos 2006

ELEŞTİRİ YAZISININ OLUŞTURULMASI

Kitap/makale eleştirisi yazısında, kitap/makale ile ilgili kimlik bilgilerinden sonra esas metinde üç bölüm yer almalıdır. Bunlar, *giriş*, *analiz ve değerlendirme*; *tartışma ve sonuç* bölümleridir.

Giriş: Bu bölümde kitabın/makalenin anafikri, tezi ve yazarın amacı açıklanmalıdır. Burada okuyucunun dikkatini çekecek bir giriş yapılmalıdır. Bununla ilgili olarak kitap/makale ve yazarıyla ilgili ilgi çekecek kısa bir anektotla giriş yapılabilir. Kitabın/makalenin ilgili alana katkısı ve önemi belirtilebilir, ya da ilgi çekici bir kaç soru yöneltilerek giriş yapılabilir.

Analiz ve Değerlendirme: Bu bölümde eleştirmen, yazar ve çalışmaları hakkında tanıtıcı, kısa bilgiler verdikten sonra yukarıdaki tanıtımın kapsamında belirtilen noktaları göz önüne almak suretiyle yazarın amacını, içeriğinin kısa özetini, önemini, alanındaki yerini belirterek kendi tezini ortaya koymalıdır.

Tartışma ve Sonuç: Bu bölümde, yukarıda belirtilen hususların ve tanıtıcının tezinin özetlenmesi gerekir.

Yazılacak Eleştiri Raporuyla İlgili Bazı Öneriler:

- Eleştiri yazısını yazmaya başlamadan önce taslak bir plan oluşturunuz.
- Okumalarınız sırasında kısa notlar alınız.
- Mümkünse yazarın diğer çalışmaları ve özgeçmişi hakkında bilgi veriniz.
- Kitabın/makalenin önemine ilişkin yargılar oluşturunuz.
- İlk taslak yazıyı iki satır aralığında yazınız.
- Belirli bir zaman sonra yazıyı gözden geçirin.
- Gerekirse mantıksal planı yeniden düzenleyiniz.
- Yazım ve noktalama hatalarını düzeltiniz.
- Yazıya son şeklini veriniz.
- Yazı uzunluğu 4-5 sayfayı geçmemelidir.
- Burada belirtilmeyen yazım kuralları ile ilgili olarak *bilimsel raporlar yazma* konusundaki kitap ve hazırlanmış yönergelerden yararlanınız.